

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

27 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk
(przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Dariusz Pawłyszczke
SSN Beata Janiszewska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 marca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z 2 grudnia 2021 r., V Ca 203/21,
w sprawie z powództwa M.O. i A.K.
przeciwko Bank w W.
o zapłatę,

- I. oddala skargę kasacyjną;**
II. zasądza od Bank w W. na rzecz A.K. i M.O.
2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.

A.W.

Beata Janiszewska

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Dariusz Pawłyszczke

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 lipca 2020 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy–Woli w Warszawie zasądził od Bank w W. na rzecz A.K. i M.O. łącznie 52 918,80 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 20 listopada 2018 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) i zasądził od pozwanego na rzecz powodów koszty procesu (pkt III).

Wyrokiem z 2 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację pozwanego (pkt I) i zasądził od niego na rzecz powodów koszty postępowania w instancji odwoławczej (pkt II).

Sądy *meriti* ustaliły, że 18 czerwca 2008 roku powodowie zawarli jako konsumenci z Bank1 S.A. spółka akcyjna [...] z siedzibą w W. umowę o kredyt hipoteczny nr [...]. Bank zobowiązał się oddać do ich dyspozycji 436 000 zł na zakup lokalu mieszkalnego. Kredyt został udzielony na 420 miesięcy. Strony umowy się, że kredyt będzie indeksowany do waluty obcej – franka szwajcarskiego (CHF).

Splata kredytu miała następować w 420 miesięcznych równych ratach, obejmujących część kapitałową oraz część odsetkową,

Przy zawieraniu umowy kredytobiorcy złożyli oświadczenie, że zostali zapoznani przez pracownika banku z ryzykiem kursowym w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej i są świadomi tego ryzyka,

Regulamin kredytu hipotecznego udzielanego przez P. stanowił w § 7 ust. 4 i w § 9 ust. 2, że w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu dokonywana była w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą kursów walut obcych obowiązującą w banku w momencie wypłaty środków z kredytu. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu miało być wyrażone w walucie obcej i obliczane według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. Podobnie raty kredytu indeksowanego do waluty obcej miały być wyrażone w walucie obcej i pobierane z rachunku bankowego kredytobiorcy w dniu wymagalności raty w wysokości obliczonej z uwzględnieniem kursu sprzedaży waluty wynikającego z tabeli na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu.

Bank1 S.A spółka akcyjna [...] z siedzibą w W. przy zawieraniu umowy kredytu posługiwała się przygotowanym przez siebie wzorcem. Postanowienia regulaminu kredytu hipotecznego nie zostały indywidualnie uzgodnione z powodami.

W okresie do 30 stycznia 2018 roku powodowie tytułem spłaty kredytu zapłacili 208 088,18 zł.

Sądy *meriti* uznały, że postanowienia § 7 ust. 4 i § 9 ust. 2 regulaminu kredytów hipotecznych są niedozwolonymi postanowieniami umownymi w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., wobec czego nie wiążą one powodów. Z uwagi na abuzywność postanowienia odsyłającego do tabel bankowych w zakresie kursu walut, całe postanowienia umowne dotyczące indeksacji kredytu należało uznać za abuzywne.

Tym samym pozwany nie był uprawniony do przeliczenia kwoty kredytu udzielonego kredytobiorcom wedle przyjętego przez siebie kursu kupna franka szwajcarskiego, a następnie do pobierania z rachunku powodów rat kapitałowo-odsetkowych w wysokości zależnej od także przyjętego przez siebie kursu sprzedaży franka szwajcarskiego. Kwota korzyści uzyskanej tym tytułem w okresie poczynszy od dnia zawarcia umowy do wytoczenia powództwa wyniosła wedle ustaleń Sądów 52 918,80 zł i została zasądzona na rzecz powodów na podstawie art. 410 k.c.

W postępowaniu apelacyjnym Sąd Okręgowy przyjął za własne poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne, stwierdzając, że znajdują one umocowanie w prawidłowo ocenionym materiale dowodowym, jak również podzielił, z wyjątkiem rozważań co do świadczenia głównego, wnioski Sądu Rejonowego, jako wywiedzione z tych ustaleń w sposób logiczny, przy prawidłowym uwzględnieniu porządku prawnego.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do negowania rozważań Sądu Rejonowego w aspekcie art. 385¹ § 1 k.c., z wyjątkiem rozważań odnoszących się do świadczenia ubocznego i głównego. Zdaniem Sądu odwoławczego kwestionowane postanowienia umowne, dotyczące indeksacji kredytu do waluty obcej, stanowią o głównym świadczeniu stron. Wbrew jednak argumentacji pozwanego, mogły być przedmiotem badania w kierunku ich abuzywności.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w prawie polskim nie ma przepisu dyspozytywnego, który mógłby zastąpić postanowienia abuzywne i tym samym pozwolić na dalsze utrzymanie umowy.

Sąd odwoławczy uznał, że Sąd Rejonowy prawidłowo wskazał jako podstawę prawną wyrokowania art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Wyjaśnił, że zgodnie z dominującym poglądem doktryny art. 385¹ § 1 k.c. przewiduje sankcję bezskuteczności częściowej *ex lege*, która znajduje zastosowanie z mocy ustawy i działa *ex tunc*. Powodowie nie byli zatem zobowiązani do uiszczania rat we wskazywanej przez pozwanego wysokości, co oznacza, że uzasadnione jest ich żądanie zwrotu tej części spłaconego długu, którą świadczyli nienależnie, albowiem nie byli do tego zobowiązani.

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany, zaskarżając je w całości i zarzucając naruszenie:

- art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.U.E.L 1993 Nr 95, str. 29) przez jego niewłaściwe zastosowanie,

- art. 69 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. 1997 Nr 140, poz. 939) oraz art. 65 k.c. oraz art. 358 § 2 k.c., wszystkich w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 przez ich niezastosowanie,

- art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. w związku z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej (klausule ryzyka walutowego) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny,

- art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz w związku z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13, przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że wskutek stwierdzenia niedozwolonego (nieuczciwego) charakteru całego mechanizmu indeksacji zastosowanego w umowie dochodzi do wyeliminowania z umowy postanowień indeksacyjnych dotyczących zasad wypłaty oraz spłaty kredytu, a w konsekwencji kredyt staje się kredytem złotowym, oprocentowanym według sumy stawki referencyjnej LIBOR

charakterystycznej dla zobowiązań w walucie franka szwajcarskiego oraz marży banku,

- art. 410 § 1 i § 2 w związku z art. 405 k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie, jak również art. 411 ust. 2 k.c. przez jego niezastosowanie.

Wobec tak postawionych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Rejonowego i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli m.in. o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna pozwanego okazała się niezasadna. Sformułowane w niej zarzuty koncentrują się przede wszystkim na tezie, że postanowienia umowne uznane przez Sąd Okręgowy za abuzywne nie naruszają w sposób rażący interesów powodów i nie mogą być uznane ze sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Kwestia abuzywności postanowień umów kredytów indeksowanych kursem CHF stanowiła przedmiot licznych wypowiedzi tak orzecznictwa krajowego, w tym Sądu Najwyższego, jak i unijnego. Na przestrzeni ostatnich lat wypracowano w tym przedmiocie – co do zasady – jednolitą i utrwaloną linię orzeczniczą. Zgodnie z nią Sądy *meriti* słusznie przyjęły, że klauzula indeksacyjna w umowie kredytu określa wysokość głównego świadczenia kredytobiorcy. Odnosi się ona bowiem bezpośrednio do elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu, a zatem do oddania i zwrotu sumy kredytu, której wysokość wprost kształtuje (zob. m.in. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22).

Niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi w tym zakresie swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej

kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną (zob. m.in. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 oraz wyrok TSUE z 18 listopada 2021 r., C-212/20, M.P., B.P. przeciwko „A”).

Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, że postanowienia umowne regulujące mechanizm indeksacji są niedozwolone (abuzywne), jako sprzeczne z dobrymi obyczajami, naruszające rażąco interesy powodów i równowagę stron. Pozostawiały kredytodawcy pole do arbitralnego działania i obarczały kredytobiorców nieprzewidywalnym ryzykiem. W świetle art. 385¹ k.c. nie można zaakceptować sytuacji, w której powodowie (konsumenci) mieli dowiadywać się o poziomie zadłużenia ratalnego już spłaconego, dopiero po podjęciu określonej sumy z ich rachunku.

Sądy *meriti* prawidłowo oceniły także kwestię skutków, jakie dla losów łączącej strony umowy niesie eliminacja niedozwolonych postanowień umownych. Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, po usunięciu abuzywnych postanowień umowa nie może nadal obowiązywać. Tak samo kształtuje się kwestia możliwości zastąpienia takich postanowień przepisami o charakterze dyspozytywnym. Chybione są zatem twierdzenia skarżącego, który wskazuje na możliwość dalszego obowiązywania łączącej strony umowy na podstawie art. 69 ust. 3 pr.bank. lub przy zastosowaniu średniego kursu NBP dla waluty obcej.

W przytoczonej powyżej uchwale Sąd Najwyższy stwierdził, iż w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego, odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Ponadto Sąd Najwyższy przesądził także, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego lub indeksowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Również zarzut naruszenia przepisów art. 410 § 1 i 2 w zw. z art. 405 oraz art. 411 ust. 2 k.c. nie zasługiwał na uwzględnienie. Skoro postanowienie abuzywne ocenia się jako niewiążące od samego początku, to pobrane na jego podstawie przez bank świadczenie jest nienależne i podlegające zwrotowi. Spełnienie świadczenia przez powodów wypełniło zatem przesłankę zubożenia po ich stronie, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego – przesłankę jego wzbogacenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18). Sądy *meriti* prawidłowo przyjęły więc, że w ustalonych w sprawie okolicznościach do rozliczenia świadczeń stron spełnionych na podstawie nieważnej umowy, mają zastosowanie przepisy o świadczeniu nienależnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

A.W.

[a.ł.]

Beata Janiszewska Agnieszka Jurkowska-Chocyk Dariusz Pawłyszcz